

Instytucje Unii Europejskiej cd.

NASZA UNIA

ADAM LINSENBARTH

Traktat z Maastricht (podpisany 7 lutego 1992 r i wprowadzony w życie 1 listopada 1993 r.) ustanowił nowe ramy instytucjonalne Unii Europejskiej, a mianowicie: Radę Europejską, Radę Unii Europejskiej, Komisję Europejską, Parlament Europejski oraz Trybunał Sprawiedliwości i Trybunał Obrachunkowy. Niektóre z tych instytucji przedstawiliśmy w GEODECIE 5/2004, pozostałe pokazujemy poniżej.

● Komisja Europejska

Komisja Europejska (KE) jest organem wykonawczym Unii Europejskiej, składającym się z 25 komisarzy (po jednym z 25 państw członkowskich). Kadencja, podobnie jak w Parlamencie Europejskim, trwa 5 lat. Komisja proponuje akty ustawodawcze, wydaje samodzielne akty prawne, zarządza budżetem i funduszami strukturalnymi oraz czuwa nad przestrzeganiem prawa.

Komisja Europejska powstała w wyniku Traktatu Fuzyjnego z 1965 roku, stając się w ten sposób organem trzech wspólnot. Jej poprzedniczką była tzw. Wysoka Władza działająca w ramach Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.

Komisarzy desygnują państwa członkowskie, a ich mianowanie następuje w wyniku porozumienia poszczególnych rządów oraz Parlamentu Europejskiego. Komisarze mają status funkcjonariusza międzynarodowego o pełnej niezawisłości i nie są związani instrukcjami swoich państw. Ze strony Polski komisarzem została Danuta Hübner. Pracami Komisji kieruje przewodniczący (obecnie Romano Prodi z Włoch) oraz dwóch wiceprzewodniczących (Neil Kinnock z Wielkiej Brytanii i Loyola de Palacio del Valle-Lersundi z Hiszpanii). Traktat Amsterdamski bardzo wzmocnił rolę prze-

wodniczącego zarówno w samej Komisji, jak i na zewnątrz. Jest on z urzędu członkiem Rady Europejskiej i bierze udział w wyborze nowych członków Komisji. Z reguły KE zbiera się raz w tygodniu, a jej obrady są utajnione. Uchwały podejmowane są bezwzględną większością głosów. Siedzibą Komisji jest Bruksela.

Struktura Komisji Europejskiej

Podstawową strukturę organizacyjną KE stanowią dyrekcje generalne (*Directoriate General*). Zakresy ich działania to: ■ Sprawy ekonomiczne i finansowe; ■ Zatrudnienie i sprawy socjalne; ■ Rolnictwo; ■ Transport; ■ Środowisko; ■ Badania; ■ Wspólnotowe Centrum Badawcze (Joint Research Centre – JRC); ■ Rybołówstwo; ■ Rynek wewnętrzny; ■ Polityka regionalna; ■ Energia; ■ Unia celna; ■ Edukacja i kultura; ■ Zdrowie i ochrona konsumentów; ■ Sądownictwo i sprawy wewnętrzne; ■ Relacje zewnętrzne; ■ Handel; ■ Rozwój; ■ Rozszerzenie UE; ■ Sprawy personalne i administracyjne; ■ Budżet; ■ Kontrola Finansowa; ■ Eurostat.

Poza dyrekcjami generalnymi w Komisji Europejskiej działają komórki zajmujące się organizacją konferencji, tłumaczeniami oraz publikacją dokumentów Komisji. ■

Bardzo ważną rolę Komisja Europejska odgrywa w procesie ustawodawczym Unii. Do jej zadań należy inicjowanie i przygotowywanie większości uchwał Rady Unii Europejskiej. Zarówno Rada, jak i Parlament, mogą zwrócić się do Komisji o przygotowanie konkretnych propozycji ustawodawczych. Ma ona też prawo wydawania zaleceń i opinii, które nie mają jednak mocy wiążącej. Komisja spełnia także funkcję organu zarządzającego oraz organu kontrolnego. Administruje środkami Unii i wykonuje budżet. Jest strażnikiem traktatów i monitoruje stosowanie i wdrożenie aktów legislacyjnych. Występuje w roli mediatora pomiędzy członkami Unii. Do zadań Komisji należy także reprezentowanie Unii w organizacjach międzynarodowych oraz prowadzenie misji dyplomatycznych zarówno w krajach europejskich, jak i poza nimi. Do innych rutynowych zadań Komisji należą: wspólna polityka rolna, unia celna oraz zarządzanie funduszami strukturalnymi. Nie można pominąć jej niezmiernie ważnej roli związanej z procesem rozszerzania Unii i prowadzenia negocjacji z krajami kandydującymi. W kadencji 2000-2005 za sprawy z tym związane odpowiedzialny jest komisarz Günter Verheugen z Niemiec. Podstawowe komórki organizacyjne Komisji stanowią tzw. dyrekcje generalne (patrz ramka na s. obok).

● Europejski Trybunał Sprawiedliwości

Europejski Trybunał Sprawiedliwości (*The European Court of Justice*) jest organem orzekającym Unii. Składa się z 25 sędziów (co trzy lata następuje zmiana połowy składu). Są oni mianowani przez poszczególne państwa i muszą mieć uprawnienia do pełnienia najwyższych funkcji sędziowskich na ich terenie. W skład Trybunału Sprawiedliwości wchodzi także 9 adwo-

katów generalnych. Siedziba Trybunału mieści się w Luksemburgu.

Europejski Trybunał Sprawiedliwości był pierwszym organem wspólnym dla trzech wspólnot (EWWiS, EWG, EUROATOM). Aktualny zakres jego kompetencji został określony w traktatach (rzymskim, paryskim i o EUROATOM-ie) i różni się znacznie od analogicznych organów w państwach członkowskich. Do jego ważniejszych zadań należy: orzekanie o zgodności aktów prawnych wydawanych przez organy wspólnot europejskich z traktatami, pełnienie funkcji sądu apelacyjnego od orzeczeń Sądu Pierwszej Instancji, rozstrzyganie sporów pomiędzy wspólnotami a ich funkcjonariuszami oraz pełnienie funkcji organu doradczego na wniosek Rady Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej lub państw członkowskich w zakresie zgodności umów międzynarodowych z zapisami traktatów. Trybunał zajmuje się również interpretacją prawa unijnego oraz pracami nad jego dalszym doskonaleniem.

● Sąd Pierwszej Instancji

W celu odciążenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w roku 1988 powołano Sąd Pierwszej Instancji (*The Court of First Instance*). Nie jest on nową instytucją Wspólnoty, ale raczej stanowi komponent Trybunału, choć w sensie organizacyjnym jest ciałem autonomicznym i działa według odrębnej procedury. Liczba sędziów i sposób ich wyboru są takie same jak w Trybunale.

Początkowo Sąd Pierwszej Instancji miał ograniczony zakres działania, aż do roku 1993. Obecnie rozstrzyga m.in. spory między wspólnotami a ich funkcjonariuszami oraz spory między osobami prawnymi i fizycznymi a organami wspólnot.

● Trybunał Obrachunkowy

Europejski Trybunał Obrachunkowy (*Court of Auditors*), powołany traktatem brukselskim z 22 lipca 1975 r., jest organem kontroli finansowej. Składa się z 25 członków mianowanych na 6 lat przez Radę Europejską po konsultacji z Parlamentem.

Trybunał bada legalność przychodów i rozchodów Wspólnot, sposób zarządzania finansami oraz opracowuje roczny raport wykonania budżetu przez KE, który stanowi podstawę do udzielenia jej absolutorium przez Parlament Europejski. Raport opracowany przez Trybunał Obrachunkowy jest publikowany w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich (*The Official Journal of the European Communities*). Trybunał może przygotowywać i publikować raporty finansowe dotyczące poszczególnych

zakresów działalności Komisji. Siedziba Trybunału mieści się w Luksemburgu.

● Rzecznik Praw Obywatelskich

Rzecznik Praw Obywatelskich, który rozpoczął działalność w roku 1995, jest mianowany po każdych wyborach do Parlamentu Europejskiego na 5-letnią kadencję. Biuro Rzecznika działa jednak w Strasburgu dopiero od roku 1997. Rzecznik przyjmuje skargi od obywateli oraz firm z państw Unii przeciw działaniom organów i instytucji wspólnot europejskich z wyłączeniem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Rzecznik upoważniony jest do przeprowadzania kontroli w instytucjach, przeciw którym wniesiono skargę. Sprawozdanie z kontroli jest przesyłane do Parlamentu Europejskiego, do wnoszącego skargę, a także kontrolowanego. Swoje roczne sprawozdania z wyników kontroli rzecznik przedstawia Parlamentowi i na jego wniosek może być odwołany przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości.

● Komitet Ekonomiczno-Społeczny

Komitet Ekonomiczno-Społeczny (*The Economic and Social Committee*) został ustanowiony traktatem rzymskim z 1957 r. Pełni funkcję organu doradczego Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej. Działa na podstawie statutu zatwierdzonego przez Radę. Kadencja Komitetu trwa 4 lata.

W jego skład wchodzi przedstawiciele różnych grup gospodarczych i społecznych (w sumie 344 członków, w tym 21 z Polski). Rada Unii, po zapoznaniu się z opinią KE, powołuje członków Komitetu spośród kandydatów zgłoszonych przez państwa członkowskie. Członkowie podzieleni są na trzy grupy: pracodawców, pracobiorców oraz „różnych”. Opinie Komitetu podejmowane są na sesjach plenarnych, które odbywają się około 10 razy w roku. Propozycje opinii przygotowywane są przez grupy studyjne.

Komitet Społeczno-Ekonomiczny stanowi także swego rodzaju forum dialogu społecznego, gdzie członkowie Komitetu mają możliwość wypowiedzenia swoich opinii na temat projektów legislacyjnych Unii. Opinie Komitetu publikowane są w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich.

● Komitet Regionów

Komitet Regionów (*The Committee of Regions*) powstał w listopadzie 1993 na mo-

cy Traktatu z Maastricht. W skład Komitetu Regionów wchodzi przedstawiciele regionalnych i lokalnych organizacji samorządowych (obecnie 344 członków, w tym 21 z Polski). Mianowani są oni przez Radę Unii Europejskiej na podstawie propozycji państw członkowskich na 4-letnią kadencję.

Komitet pełni funkcje doradcze wobec Komisji Europejskiej oraz Parlamentu Europejskiego. W pewnych kwestiach (m.in. polityki społecznej i zatrudnienia, kultury, szkolnictwa, zdrowia, transportu, infrastruktury telekomunikacyjnej i energetycznej) jego opinia jest bezwzględnie wymagana.

● Europejski Bank Inwestycyjny

Europejski Bank Inwestycyjny jest dla Wspólnoty agencją finansową, która udziela pożyczek oraz gwarancji na realizację przedsięwzięć związanych z zadaniami i programami UE, takimi jak promowanie rozwoju regionów czy tworzenie nowych miejsc pracy.

● Europejski Bank Centralny

Europejski Bank Centralny (*The European Central Bank*) stanowi podstawę unii ekonomicznej i monetarnej. Jego głównym zadaniem jest utrzymywanie stabilności euro i kontrola pieniądzy znajdujących się w obiegu. Niezależność Europejskiego Banku Centralnego jest gwarantowana przez wiele aktów prawnych. Bank nie może kierować się ani instrukcjami KE, ani państw członkowskich.

Organami Europejskiego Banku Centralnego są: Rada Nadzorcza oraz Zarząd Banku. W skład Rady Nadzorczej wchodzi prezesi krajowych banków centralnych oraz członkowie Zarządu Europejskiego Banku Centralnego. Zarząd – powoływany na 8 lat – składa się z prezesa, wiceprezesa oraz czterech członków, wybieranych spośród osób reprezentujących najwyższy autorytet w zakresie spraw bankowych i monetarnych – za zgodą rządów wszystkich państw członkowskich po uzyskaniu rekomendacji Rady UE skonsultowanej z Parlamentem Europejskim.

W ścisłym powiązaniu z Europejskim Bankiem Centralnym działa Europejski System Banków Centralnych (*The European System of Central Banks*) obejmujący banki centralne poszczególnych państw. Jego głównym zadaniem jest definiowanie i wdrażanie polityki monetarnej oraz autoryzowanie emitowania banknotów i bicia monet we Wspólnocie. ■